
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ

ОСОБИСТІСТЬ СТУДЕНТА І СОЦІОКУЛЬТУРНЕ СЕРЕДОВИЩЕ УНІВЕРСИТЕТУ В СУСПІЛЬНОМУ КОНТЕКСТІ

Збірник наукових праць
II Всеукраїнської науково-практичної конференції
14 червня 2018 р.

Київ – 2018

УДК 316.61(076.6):378.1

ISBN 978-617-748619-9

Рекомендовано до друку рішенням Ученої ради
Інституту вищої освіти НАПН України
(від 3 грудня 2018 р., протокол №10/7)

Особистість студента та соціокультурне середовище університету в суспільному контексті. Збірник наукових праць II Всеукраїнської науково-практичної конференції 14 червня 2018 р., м. Київ / Наук. ред. В.І. Рябченко. – Київ, 2018. – 172 с.

У збірнику розміщені публікації, присвячені особистості студента, зокрема, проблемам її розвитку під впливом чинників соціокультурного середовища ЗВО, суспільного і глобального контекстів.

Адресовано керівникам закладів вищої освіти та їх підрозділів, студентським лідерам, студентам, аспірантам, докторантам, викладачам, науковцям.

Матеріали подано в авторській редакції. Відповідальність за достовірність фактів, імен, географічних назв, цитат, цифр та інших відомостей несуть автори публікацій.

© Колектив авторів, 2018

© ІВО НАПНУ, 2018

13. Сорокин П.А. Социальная и культурная динамика / Пер. с англ., вступ.ст. и коммент. В.В. Сапова. - М.: Академический проект, 2017. - 964 с.
14. Омельчук О.М. автореферат URL: <http://www.mydisser.com/dfiles/23835555>
15. Охріменко О.О., Іванова Т.В. Соціальна відповідальність. – Навч. посіб. / О. О. Охріменко, Т. В. Іванова – Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут», – 2015. – 180 с.
16. Толковий словник Даля... URL: <http://www.wikisource.org/wiki/...>
17. Терещенко Ю. Нова доба – нові ідеали / Ю. Терещенко // Освіта, 1994. – 22 липня. – 26 с.
18. Toffler Alvin. Futur Shock. New York, 1970.
19. Хамітов Н. Памфіл Юркевич: серце і межі розуму // Історія філософії. Проблема людини та її меж: Навч. посіб. / Хамітов Н. – К.: Наукова думка, 2000. – С. 195
20. Шимова О. Етика і професійна етика : навч-метод. посібник / О. Шиманова. – Л ПП Сорока Т. Б с. - URL: <http://www.chito.in.ua/olega-shimanova.html>
21. Юр'єва І. А., конспект лекцій з дисципліни «Соціальна відповідальність» / Уклад І. А. Юр'єва. – Харків: НХУ «ХПІ», 2016. – 118 с.
22. Юркевич П. Сердце и его значение в духовной жизни человека по учению слова Божия / П. Юркевич // Философские произведения. — М., 1990. — С. 69.
23. Підручник онлайн. Адміністративне право. URL: <http://www.textbooks.net.ua/content/view/628/15>

УДК 378.371

Олійник Тетяна

кандидат педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри інформаційних технологій
Харківського національного педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди;

Портфоліо як чинник актуалізації особистості студента в умовах цифрового інклюзивного середовища

Розбудова нової школи – це провідна мета сучасної педагогічної освіти, що обумовлена формуванням педагога-дослідника, який свідомо застосовує інноваційні засоби. В першу чергу, йдеться про доступ до якісної освіти молоді з особливостями розвитку, активне сприяння у відвідуванні освітніх закладів обумовлено прагненням розширювати якість освіти за рахунок взаємодії і заохочуванні участі в житті спільноти. Акцентуємо, що при швидкому зростанні цифрових технологій головними напрямками підтримки молоді з в освітньому інклюзивному процесі є використання цифрових інструментів, які дозволяють сприяти її розвитку через реалізацію різноманітних освітніх інновацій.

Врахування властивостей студентоцентрованого навчання та партнерських відносин між викладачем і студентами визначає особливості розбудови співробітництва та діалогу рівноправних суб'єктів [1, 5, 6]. У такий спосіб, обидві сторони (викладач і студенти) характеризуються включенням до співпраці та спільного мислення, що викликано загальною спрямованістю на керування індивідуалізованими навчальними програмами особистості на основі само- та взаємоаналізу. Безперечно, ця проблема потребує створення більш ефективної системи діагностики щодо виявлення труднощів у навчанні та визначення ефективних заходів для їх подолання.

Цей підхід активізує студентів, що опановують засоби самооцінювання та рефлексивного мислення. Як свідчить досвід, велика увага в цьому сенсі має приділятися е-портфолію – це своєрідний “щоденник” успіхів та досягнень, що є засобом вимірювання результатів діяльності, передбачає розвиток здібностей, через представлення документованих досягнень, звітів та різних форм самооцінки. Наприклад, для розробки е-портфолію використовують не тільки презентації Power Point, але й різні мережеві ресурси, наприклад, інтернет-платформи, сторінки соціальних мереж, засоби інфографіки, інтелект-карти тощо. Іншими словами, е-портфолію є ефективним інструментом візуалізації даних, допомагає обмірковувати особливості дизайну та змісту, організовувати колекції якісних характеристик для наочної і виразної презентації досягнень. Без сумніву, е-портфолію також важливо розглядати у розв’язанні завдань, що спрямовані на конструювання інклюзивного освітнього середовища нового покоління [4].

Отже доцільно виокремити два провідних принципи щодо використання портфолію: *зовнішній* – для ознайомлення інших (вчителів, комісії, учасників конференції тощо) з досягненнями особистості, визначення їх значущості, надання їм відповідної оцінки та представлення характеристики особливостей індивідуальної діяльності, *внутрішній* – для розвитку особистості та досягнення подальших успіхів за умов підвищення рефлексивної діяльності, мотивації, розмаїття форм та вироблення більш чітких уявлень про власні успіхи, недоліки і можливості.

Як свідчить наш досвід роботи з першокурсниками, на початковому етапі впровадження портфолію не всі студенти готові свідомо використати широкі можливості для самостійної роботи щодо оцінювання, осмислення та коригування власної діяльності. Водночас, портфолію сприяє актуалізації особистості студента, створення якого розуміється як спільний процес перегляду і переоцінювання якісних характеристик та безпосередньо самого процесу навчально-пізнавальної діяльності на основі реалізації навчальних завдань та обміну інформацією щодо їх виконання. У такий спосіб, дуже важливо, щоб викладач і студенти заздалегідь обговорювали очікувані результати, мету оцінювання, критерії оцінювання, конкретні методи тощо.

Зрозуміло, функціональність портфолію зумовлюється свідомою організацією навчально-пізнавальної діяльності та самонавчання [2, 3], а саме: студенти навчаються відповідати за розуміння того, що їм необхідно знати й вміти робити, ясно усвідомлюють рівень власних успіхів, визначають цілі та напрями подальшого росту, а також здобувають здатність до розробки планів удосконалення власної діяльності (розуміння, застосування, аналітичних дій, узагальнення, оцінювання). Тобто використання портфолію дозволяє визначити загальний потенціал студентів, скорегувати досконалість індивідуальних навчальних програм, зміст, форми, методи

та засоби організації діяльності, зокрема, інтегрованих знань, загальних компетентностей (критичного мислення, креативності, комунікативних навичок тощо).

Таким чином, доцільно виокремити наступні функції портфоліо: 1) інформаційна (свідчить про рівень розвитку здібностей, особистісних змін, досягнень, опанування вмінь, навичок та способів діяльності); 2) мотиваційна (заохочує до активної освітньої діяльності та самореалізації); 3) розвиваюча (сприяє творчому підходу до виконання завдань, розвитку здібностей); 4) дослідницька (дозволяє обробляти інформацію – збирати, аналізувати та узагальнювати, визначати напрями подальшого пошуку); 5) виховна (формує самосвідомість та адекватну самооцінку); 6) діагностична (визначає причини результатів навчання) .

Безперечно, це зумовлює зміну стилю викладання, акценти переносяться на процеси мотивації, міркування, рефлексії тощо. Роль викладача у такому процесі спрямована на реалізацію доброзичливого зацікавленого коригування та стимулювання навчальної діяльності, що перетворює студентів на активних суб'єктів навчання. У такий спосіб відбувається поступовий перехід від зовнішнього управління освітньою діяльністю до свідомого самоуправління, коли студенти спроможні самостійно визначати цілі, зміст, способи діяльності, оцінювання набутого досвіду. Таким чином, портфоліо стає прикладом автентичного оцінювання, що пропонує/моделює метод, який орієнтовано на процес рефлексивної діяльності щодо адекватного самооцінювання та взаємооцінювання, аналізу якості процесу навчання та розвитку.

Безперечно, на початку створення портфоліо всебічного усвідомлення потребують формати організації матеріалів, критерії оцінки портфоліо, вимоги до його змісту та структури. Серед головних питань, що мають ретельно обговорюватися, по-перше, причини впровадження портфоліо (у який спосіб створення портфоліо відповідає цілям та змісту курсу), по-друге, важливо підкреслити мету, задачі та принципи добору матеріалів. У такий спосіб, доцільно виокремити три типи портфоліо, в залежності від рівня опанування зазначеної навчально-пізнавальної діяльності: 1) робочий портфоліо або портфоліо-огляд, 2) портфоліо-звіт або портфоліо-презентація, 3) портфоліо-самооцінка та/або взаємооцінка. Зрозуміло, за нашою класифікацією портфоліо-самооцінка відповідає найвищому рівню незалежності та свідомості студентів у власному розвитку, що базується на глибокому розумінні його переваг у порівнянні з традиційним підходом до навчання.

У подальшому портфоліо стає механізмом встановлення надійного зворотного зв'язку, що сприяє розвитку певних аспектів контрольно-оціночної діяльності особистості, а саме: (i) аналізу особливостей виконаної роботи, (ii) визначення критеріїв та обґрунтування її оцінки, (iii) пошук напрямів удосконалення.

Підсумовуючі необхідно зазначити, що під сучасну пору портфоліо стає одним з чинників всебічного визначення не тільки якості знань особистості, але розглядається [7] як ефективний засіб розвитку навичок 21 століття, зокрема, саморегулювання, когнітивного моніторингу, творчої самореалізації студентів, що обумовлюється здатністю до цілепокладання (вміння ставити цілі, планувати її досягнення у відповідності до власних здібностей, характеру, оптимальних темпів), цілеспрямованості (стійкості в досягненні мети, наполегливості щодо доведення справи до кінця), ініціативності, рефлексії (вміння аналізувати етапи індивідуальної й

колективної діяльності, використовувати засоби, відшукувати протиріччя), вміння ставити запитання, нормотворчості (вміння формулювати правила діяльності, систему відповідних законів, прогнозувати результати), змістовне бачення (вміння представити образними засобами змістовну ідею об'єктів/процесів, що досліджуються) тощо.

Список використаних джерел

1. Калашнікова С. Розвиток лідерського потенціалу сучасного університету: основи та інструменти : навчальний посібник / С. Калашнікова. – К. : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2016
2. Климова К. Мовне портфоліо у системі безперервної самопідготовки майбутніх учителів до мовнокомунікативної професійної діяльності [Електронний ресурс] / К. Я. Климова // Вісник Житомирського державного університету. – 2011. – № 60. С. 37-39 – Режим доступу : http://eprints.zu.edu.ua/7393/1/60_8.pdf
3. Олійник Т. Портфоліо як засіб якісного оцінювання навчальних досягнень. // Теорія та методика навчання та виховання: Зб.наук пр., Харків, ХНПУ, 2004. – Вип. 14. – С. 123-129.
4. Прокопенко А.І., Олійник Т.О., Москаленко В.В., Лебедева В.В. Формування цифрової грамотності майбутніх педагогів в умовах інклюзивної освіти // «Загальна теорія здоров'я і здоров'язбереження»: монографія / за заг. ред. Ю.Д.Бойчука. – Х. : ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2017. – С. 453-460
5. Прокопенко І. Ф. Розвиток інноваційної педагогічної освіти як пріоритетний напрям модернізації національних систем підготовки освітянських кадрів у XXI ст. // Теорія і практика управління соціальними системами, 2013. – №1. – С. 48-55.
6. Рябченко В. Вища школа України в загальноцивілізаційному контексті: соціально-філософський аналіз з позицій світоглядно-компетентнісного підходу: монографія / В. Рябченко – К. : Фітосоціоцентр, 2015.
7. Darina Scully, Michael O'Leary, Mark Brown. The learning portfolio in higher education "A game of snakes and ladders". Dublin: Dublin City University, Centre for Assessment Research, Policy & Practice in Education (CARPE) and National Institute for Digital Learning (NIDL), 2018. – Режим доступу : www.dcu.ie/nidl

УДК 37.07:005.33

Оржель Олена

завідувач відділу політики і врядування
Інституту вищої освіти НАПН України,
доктор наук з державного управління, доцент

Європейський простір вищої освіти як соціокультурний контекст для формування культури якості вищої освіти: студентський вимір

Вищій освіті належить провідна роль у забезпеченні соціально-економічного прогресу та гуманітарного розвитку; при цьому якість освіти має вирішальне значення,